

'YARATILIS'IN HIKMETLERİ

Haftanın Kitabı

İmam Gazzâlî'nin, 'El-Hikme fî Mahlûkatillah' eserinin Türkçe tercümesi 'Yaratılış Hikmetleri' adıyla yayımlandı. Eser hacimce küçük olmasına rağmen pek çok önemli hikmeti ihtiva ediyor.

YAZI
FEHMİ UR

Yaratılış Hikmetleri, İmam Gazzâlî, Nefes Yayınevi

Hicri 450 senesinde (Miladi 1058) Horasan'ın Tus şehrinde doğdu İmam Gazzâlî. Şafii fukahâsından ve Eş'arî kelâmcısı. Feylesoflara yönelttiği eleştirilerle tanınıyor. Tam adı; Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî. Lakaplarından biri İslâm'ın delili manasında 'Hüccetü'l-İslâm'. Bir diğeri ise 'Zeynüddin et-Tusi'. Babasının mesleği yün eğirmek, Gazzâlî nispeti buradan geliyor. Pek çok ilimde kıymetli eserler kaleme almış Fıkıhta Vasît, İhyaü Ulumi'd-Din, Mişkatu'l-Envar, el-İktisad fî'l-İ'tikad, Ulumu'n-Nazar, Makasidü'l-Felasife ve el-Hikme fî Mahlûkatillah eserlerinden birkaçı.

Vakıa suresinin 62. ayetinde "Andolsun, ilk yaratılışı bildiniz; düşünüp ibret almanız gerekmez mi?" buyurulduğu üzere, Allah'ın kullarına vadettiği tüm güzellikleri kavramak, tefekkürden geçiyor. Kur'an-ı Kerim'deki birçok ayet, düşünen insanlar için yaratılıştaki hikmetlerden haber veriyor. İmam Gazzâlî de 'el-Hikme fî Mahlûkatillah' isimli eseriyle buna rehberlik ediyor. Mehmet Akıncı'nın 'Yaratılış Hikmetleri' adı altında günümüz Türkçesine tercüme ettiği kitap Nefes Yayınevi tarafından yayımlandı.

İmam Gazzâlî, kitapta gezegenler, yerküre, denizler, su, hava, ateş, insan, kuşlar, yırtıcı hayvanlar, bal anısı, karnıca, örümcek, ipek böceği, balık ve bitki gibi pek çok varlığın yaratılış hikmetine değiniyor. Allah'ın (cc) azameti karşısında kalplerin ürperti duymasını şöyle ortaya koyuyor: "Allah'ı (cc) bilmek için yaratılıştaki harikaları görmek, mahlûkatın yaratılış hikmetlerini kavramak gerekir. Kalpteki yakîni kuvvetlendirmenin yolu budur. Allah (cc) akıl nimeti bahşetmiş, ona vahiy ile doğru yolu göstermiş ve akıl sahiplerine mahlûkat üzerinde tefekkür etmeyi, ibretler almayı emretmiştir."

Her akl-ı selîm sahibi kimsenin anlayacağı açık delilleri kavramanın, mârifetullahı pekiştireceğini Yunus sûresinin 101. ve Enbiya sûresinin 30. ayetleriyle ispatlıyor, Gazzâlî: "De ki: Göklerde ve yerde neler var, bakın (da ibret alın!)" ve "Her canlı şeyi sudan yarattığımızı görüp düşünmediler mi? Yine de inanmazlar mı?"

Eserde semanın, gök cisimlerinin, yeryüzünün, denizin, suyun, havanın, insanın, hayvanların, bitkilerin yaratılışındaki hikmetler ayrı ayrı anlatılıyor. Ancak bu hikmetler insanın idrak kapasitesiyle sınırlı.

Mehmet Akıncı, İmam Gazzâlî'nin bu kitabı yazmakla neyi hedeflediğini şöyle anlatıyor: "Aklın alamayacağı büyüklükte ve sayıda cisimleri içinde bulunduran kâinatın ne direkleri vardır ne de tavana asılı vaziyettedir. Sadece bunu bile

düşünmek Allah'ı (cc) tanımaya, O'nun yüceliğini anlamaya yeter. Akl-ı selîm sahibi bir insan yaratılış harikaları üzerine düşündükçe mârifet ve yakîni artar, Rabb'ine boyun eğme gereği duyar..."

En büyük ibret kaynağının Kur'an-ı Kerim olduğunu söyleyen İmam Gazzâlî, Allah'ı (cc) tanıma yolunun, kâinat kitabını okumaktan geçtiğini vurguluyor. Akıncı, İmam Gazzâlî'nin kitapta, Peygamber Efendimiz'in (sas) İsrâ'da göğe yükselerek Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar vardığını, aklın idrak edemeyeceği şeyleri gördüğünü, dünya ve âhirete taalluk eden hakîkatlere vâkıf olduğunu söyleyerek, Efendimiz'in (sas) ne kadar çok şey bildiğini anlatıyor. Ancak buna mukabil olarak, O'nun (sas), "Rabbim, benim ilmimi artır." demekle emir olunduğunu söylüyor. f.ur@zaman.com.tr

'Sana lazım olan ihlâstır'

İmam Gazzâlî, ilk öğrenimini Tus'ta Ahmed bin Muhammed er-Razikânî'den alır, daha sonra Cürcan şehrine giderek Ebû Nasr el-İsmailî'den eğitim görür. Ardından 28 yaşına kadar Nişabur Nizamiye Medresesi'nde okur. Hocası İmam-ı Harameyn lakaplı Abdülmelik el-Cüveynî 1085 yılında ölünce, Büyük Selçuklu Devleti'nin veziri Nizamülmülk'ün yanına gider. Nizamülmülk'ün huzurunda bir toplantıda verdiği cevaplarla diğer bilginlerden üstünlüğünü kanıtlayarak 1091 yılında Bağdat'taki Nizamiye Medresesi'nin baş müderrisliğine tayin edilir. Bir zaman sonra medresedeki görevini bırakarak 1097 yılında hacca gider. İbni Kesir, "Gazzâlî'nin konuştuğu/yazdığı her alanda dünyanın en zeki insanı olduğunu ortaya koyduğunu" ifade ediyor. İmam Gazzâlî'nin son demlerinde öğrencilerinden biri kendisine tavsiyede bulunmasını isteyince, "Sana lazım olan ihlâstır." demiş ve bu sözü ruhunu teslim edinceye kadar tekrar etmiş.